

mint hogy nótázásra adjon mentül több alkalmat, Van is e vígjátékban mindenféle muzsika: sramli, katonabanda, jazz, cigányzene, balalajka.

A darabra nem is volna érdemes két szót sem vesztegetni, ha a hozzákapcsolódó nyilatkozatok irodalmi viszonyainkra nem volnának jellemzőek. A bemutató előtt a szerző az egyik kétes hírvű színházi újságban mentegetni próbálta magát, hogy öneki most egyelőre nincsenek irodalmi ambíciói, ő most egy kicsit csak szórakoztatni akar. (Mintha egy úriasszony elhatározná, hogy csak két hét mulva lesz újra hű feleség.) Utóbb azonban az történt, hogy miután a Tátra-mozgó látogató és a Garay-tér elárúsító közönsége e vígjátékot mindennapos sikerhez segítette, egy másik színházi lap már esztétikailag is igazolni próbálja a darabot. A névtelen cikkíró egy német esztétikus, Bernhard *Diebold* elméletét mozgósítja, hogy az *Engem szeress...* kiválóságát bizonyítsa, s hogy egy új drámai virágzás első hajtásának tekinthesse. Úgy képzeljük, hogy Földi Mihály restelli a dolgot a legjobban: darabját is, meg a ráépülő új dramaturgiai elméletet is.

Az *Engem szeress...* sikere igen kétségbeejtő következtetésekre vezethetne a fővárosi közönség ízlésével szemben, ha vígasztaló tünetként ott nem állana Fazekas Imre *Madonnájának* tökéletes bukása. E darabban a szerző a legolcsóbb moziromantika eszközeivel él: káprázatos és exotikus milió, parasztleányból felcseperedett markéza, világháborút szövögető diplomaták, hercegnőkkel szerelmeskedő lakáj, ékszerlopás, revolverlövés... huh! milyen érdekes lenne ez mozivászon! S a szöveg maga is stílusosan simul ehhez a ríktő koncepcióhoz, meglepő rokonságot mutatván a film-drámák vetített szövegeinek primitív bájával.

A Vígyszínház túlbecsülte a darabot: a legpazarabb kiállítás sem sajnálta tőle, s még a pár szavas szerepekre is legjobb színészeit állította csatasorba. Az elhibázott haditervet azonban a legkiválóbb kombattáns elemek sem tudták diadalra vinni. Sőt az sem segített, hogy a főpróbán még tragikus végű színművet az érzékenyebb szívű közön-

ség kedvéért az előadásokon szentimentálisra enyhítették. Fülösleges volt, hiszen a publikum ennek a pakfong-ízű tragikumnak úgysem ugrott be: az oroszlánról rögtön megsejtette, hogy — Gyalunak hívják.

Galamb Sándor.

Zenei szemle.

Az idei szezon képe már kialakult. Nagy kínálat és kevés kereslet. Értékes zenei események és egy csomó silányosság összekeverve. Mintha a két-három év előtti hangversenyáradat ismétlődne meg, amikor vagy hatszáz hangverseny zúdult a közönség nyakába.

Eddigi szokásunkhoz híven, minden zenei eseményt figyelni fogunk, de csak azokról számolunk be, amelyek a magyar zenekultúra szempontjából jelentősek.

*

Vezető zenei intézetünk, az Operaház, új igazgatás alatt október elején kezdte meg előadásait. Mintán a kultusz-kormány áldozatkészségéből minden eszközt megkapott arra, hogy hivatását betöltse, szorgalmas munkával igyekszik előre kultúrális útján. Egy nagy eredményt már elért: változatos játékkrendjével állandó közönséget vonz. Másfél hónap alatt újdonságot nem hozott, de több tagját új szerepekben mutatta be. Sok szerencséjével ez a vállalkozás nem járt (Alpár Gitta, Relle Gabriella, Gábor József állandóan előtérben), de mint intenciót helyeseljük. Az új rendezők, Szemere Árpád, Gábor József munkája és Berg Ottó karmesteri próbálkozása sikerült. Annál kevésbé Boland Vilmos angol tenorista három vendégfellépése, amire semmi szükség nem volt. Csak rendkívüli művészi vendégzerepeltetése indokolt. Csak ha a mieinket magasan túlszárnyalja. Ha már a szükséges magyar pénzt idegen viszi el, olyat nyujtson, amit itthon nem kaphatunk meg.

Tetézte az angol énekes okozta balsikert, hogy akkor léptették fel, amikor a Magyar Tudományos Akadémia alapításának századik évét ünneplve, díszelőadást hirdetett az Operaház. A centenáriumba megjelent jelentős nevű külföldiek ugyan csak csodálkozhattak, hogy a *legnagyobb magyar* legnagyobb tetté-

nek jubileumán zsidó tárgyú francia opera került színre *angol főszereplővel*. Mikor alkalmunk lett volna meggyőzni a külföldieket, hogy a magyar zenekultúra nincs mögötte — vagy legalább is nincs messze mögötte — a nyugati nemzetek zeneművészetének, mikor megismertethettük volna őket a *Bánk bánnal*, a *Hunyadi Lászlóval*, vagy a *Farsangi lakodalommal*, sílány előadásban feltaláljuk nekik a *Sámson és Delilát*. Ez a díszelőadás helyrehozhatatlan művészeti csorba.

Strauss János és Jókai Mór születésének százéves fordulóját október 24-én díszelőadással ünnepelte meg az Operaház. A bécsi „keringőkirály” híres operettjét, a *Cigánybáró*-t elevenítette fel, melynek szövege nagy mesemondónk, Jókai lelkéből sarjadzott. A partitúra most is megejtő. Emlékeinket kavarja fel s könnyeztető boldogsággal hozza vissza a múltat. Az ultramodern zene mai korszakában is hódít ez a vezérkönyv, mely hízelkedő egyszerűségeivel a legfiatalabb generációhoz is odasímúl. Eleven élet lüktet ütemeiben, a régi Bécs társadalmának és levegőjének eleven élete. Változik az ízlés, idomul a művészet, de Lanner és Strauss műveinek zenei levendulaillatát mindig kívánni fogják a melegszívű, szépeket álmódó emberek. Az Operaház sok igyekezettel és gondnal szolgálta Strauss jubiláló szellemét. Ezt a teljesen új kettős szereposztás is mutatta, melynek *Sándor Erzsébet*, *Tihanyi Vilma*, *Budanovits Mária*, *Pataky Kálmán*, *Szemere Árpád* és *Venczell Béla* volt az erőssége. A művészi, eleven rendezés *Márkus Lászlót* dícsérte.

A szimfónikus zene előterében az érdemes *Filharmoniai Társaság* koncertjei állottak. Megnyitó hangversenyük óta (október 12) három zajlott le bérletben, mindenik nyilvános főpróbával és két rendkívüli filharmoniai est, melyen a prágai cseh zenekar játszott. Nemesak az előadásokat, de a főpróbákat is zsúfolt ház hallgatta, ami világosan mutatja a szimfónikus zene iránti állandóan fokozódó érdeklődést. Az első hangversenyt *Kerner István* főzeneigazgató, a Társaság díszelnöke vezényelte. A legnagyobb magyar karmester gran-

diózus művészete most is meghódított mindenkit. A második koncertet (október 26) *Busch Frigyes*, drezdai főzeneigazgató dirigálta. Kiváló mestere a zenekarnak, Furtwängler és Kleiber elismert gárdájából való. A harmadik estét (november 9) *Respighi Ottorino*, a római zenekadémia igazgatója vezényelte. Ennek a koncertnek az is érdekességet kölcsönzött, hogy műsorának minden száma újdonság volt.

Respighi ma Itáliának egyik legnagyobb zeneköltője. A zene modernjei közül való, de azért nem szertelen. És ami fő: olasz, akinek nem a különösség, hanem a muzsika az első. A dús műsorból a legérdekesebbet, a „*Róma piniát*” című szimfóniai költeményt ragadjuk ki. Két évvel ezelőtt írta a mester s méltó, de erőteljesebb testvére a már ismert „*Róma négy kútja*” című költeménynek. Négy zenekari képben az örök város jellegzetes sötétlombú fáit érzékíti meg. Nem tájfestés, hanem a természet képeire lelkében fakadt hangulatoknak költői kimondása. Az első tétel a Borghese-villa piniáiról szól, melyek alatt gondtalan gyermekek táncolnak s katonásdit játszanak. A második egy katakomba fölött nőtt sötét, misztikus suttogásokkal telj facsoportról. A harmadik bukolikus hangulatu Corot-kép a Janiculumról. Finom, meleg, páras hangulatu este illata száll fülemile énekel a buja olasz kertben. A fülemilét a zenekarba beállított gramofon szóltatja meg. Minden ilyen reklámfű újítást idegenkedve, tartózkodóan fogad az ember. Liszt Ferenc összeszidta Rubinstein Antalt, mikor az egy fülemile csattogását lelkesedve „istení zené”-nek nevezte. A „Pasztorál”-ban Beethoven fuvólával stilizálja a madárnekeket. Az eddigi szabályok szerint a zeneművészet bizonyos fokú stilizálást megkövetel. És mégis Respighinek van igaza, mert csak egy döntő szép-e, vagy sem ez a gramofon fülemile? Szép! Különösen, ahogy Respighi zenekarral körülönti a csattogó madárdalt. A szimfónikus költemény negyedik és leghatalmasabb tétele: a Via Appia piniái. A szerző itt hangszerelésben, felénítésben, fokozásban és színekben túltesz Strauss Richárdon. Aki eze-

ket a kótákat leírta, a legnagyobb modern hangszerelők egyike.

Kamarazene-hangversenyeink is megkezdődtek. A kiváló *Waldbauer-Kerpely* vonósnégyes társaság mellett szépen fejlődik a *Melles-Zsamboky* kvartett.

A szóló-koncertek közül *Stefániai* Imre, *Dullien* Klára, *Antalfy-Zsíros* Dezső, *Balázs* Árpád, *Sauer* Emil, *Huberman* Bronislaw és *Fischer* Edvin szép hangversenyeit emeljük ki. Teljesség kedvéért megemlítjük, hogy a Városi Színházban igen győnge operaelőadások keretében a leghíresebb világenekesek: *Baklanoff*, *Bohnen*, *Piccaver* és *Saljapin* szerepeltek. *Papp Viktor*.

Művészeti szemle.

A tárlat bemutatót hirdető lobogó többször is megjelent már a Nemzeti Szalon bejárójánál, az Ernst-múzeum bronzkapuját sűrjen nyitogatják a látogatók, a Műcsarnok görögoszlopos épületében mostanában nyílt meg az első nagy kiállítás: már javában áll az új művészeti évad... A kritikus naptárában minden hétre esik valami vernissage, hol itt, hol amott gyűjtik össze a magyar képzőművészet ideai termését. Milyen lesz ez a termés: most még nem tudjuk. Annyit azonban már is megállapíthatunk, hogy vonaltörés nélkül folyik tovább az az egyre magasabb szint felé lüktető, lelkes munka, mely az utóbbi években oly szép aratást hozott. Talán sohasem is dolgoztak ennyi energiával, tüzzel, dacos hittel művészeink, mint éppen a békekötés óta eltelt hét szűk esztendő alatt.

Abban a nagy harcban, melyet a magyarság újjászületéséért, jobb jövődjéért vív, a magyar tudomány, a magyar festőecset, karcoló tű és szobrászvéso bizonyult idáig a legeredményesebb, legesorbíthatatlanabb fegyvernek. A hágai, stockholmi, helsingforsi tárlatok, a monzai iparművészeti kiállítás sikerei után, a tavalyi velencei nemzetközi tárlaton aratott emlékezetes diadalunk bizonyította legékesebben, hogy mennyire jogos a magunkba, kultúránkba és jövőnkbe vetett hitünk. Ezek a letagadhatatlan nagy eredmények beigazolták, hogy a ben-

nünket körülvevő népek fölötti kulturális felsőbbségünk nem öntelt hivalkodás, nem álom, hanem fémjelzett értékes valóság. Aki tavaly végigsétált a velencei Giardino Publico pavillonjainak során, meleg bátorsággal, jóleső büszkeséggel állapíthatta meg, hogy a mi kis palotánk festői, szobrászai büszkén állják a versenyt, még a nyugati nagy népek dús melegágyakból kibontakozó, a mieinknél sokkal régebb és kiterjedtebb gyökerű művészetével is. Ugo Nebbia, a kiváló olasz kritikus revelációnak látta Rudnay művészetét, Nina Barbantiné, a magyar csoport eredményét mondta a legfigyelemreméltóbbnak s többek közt azt írta, hogy Rudnay festészete volt a legfontosabb jelenség ezen a kiállításon.

A nagytekintélyű Ugo Ojetti, Arturo Lancoletti mind ezen a hangon írnak a magyar csoportról.

A londoni Royal Academy nagy nemzetközi tárlatára az utolsó percben érkezett meg a Színyei-társaság kollekcója éppen e napokban. A „Sunday Times“ úgy ismerteti a magyar anyagot, mint a kiállítás ragyogó szenzációját. A „Daily Telegraph“, a „Morning Post“ ugyanazt vallja.

Valahogy úgy érezzük, hogy éppen a művelt középosztály folyóiratának, a „Napkelet“-nek művészeti számadója nem indulhat el addig az új szezon művészeti sétáira, míg a magyar művészet mostani heroikus küzdelmeire és ezeknek nagyszerű eredményeire és jelentőségére reá nem mutat. Nem elégedhetik meg azzal, hogy az új évad kiállításain becsületos, de hűvös tárgyilagossággal meg-megcsillagozza kritikusi katalógusában a legfelölőbb műveket, beszámolva azoknak ilyen, meg amolyan jó tulajdonságairól. Nem! Mi többet szeretnénk ezúttal mondani, szemlélődéseink kapcsán szeretnénk a „Napkelet“ olvasó táborának, az egész magyar középosztálynak lelkéhez férközni, szeretnők megértetni velük, hogy melegen kell szeretniük, pártolniuk ezt a tisztabúza értékű, bátor és egyéni művészetet, ezeket az önfeláldozóan dolgozó, küzdő művészeket, hiszen a maguk legnagyobb célkitűzését pártolják, értékelik benne és bennük! Azt szeretnők minden